

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

**FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETI
FILOLOGIYA FAKULTETI**

**FILOLOGIYANING DOLZARB
MUAMMOLARI VA UNING
INNOVATSION YECHIMLARI**

**MAVZUSIDAGI XALQARO ANJUMAN
MATERIALLARI TO‘PLAMI**

2022-YIL 12-DEKABR

9-SINF O'QUVCHILARIGA "ALPOMISH" DOSTONINI O'QITISH METODIKASI

Jumanazarova Umidaxon,
Ro'zimurodova Gulasal
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
3-bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada 9-sinflarda "Alpomish" dostonini o'qitish metodikasi haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: kirish so'z, suhbat usuli, sharhlab o'qish, lug'at bilan ishlash, nazariy ma'lumotlar

Аннотация: В данной статье описывается методика преподавания эпоса «Алпомыш» в 9 классе.

Ключевые слова: введение, метод интервью, понимание прочитанного, работа со словарным запасом, теоретические знания.

Annotation: This article describes the methodology of teaching "Alpomish" epic in 9th grade.

Key words: introduction, interview method, reading comprehension, working with vocabulary, theoretical information.

9-sinf Adabiyot darsligida o'zbek xalq dostonlaridan "Alpomish" dostoni berilgan. Bugungi maqolamizda ushbu dostonni o'quvchilarga o'qitish usullari haqida so'z yuritamiz. "Alpomish" dostonini o'quvchilarga o'qitishda quyidagi bosqichlarda olib borish mumkin:

- a) kirish so'z va asarning asosiy g'oyasi;
- b) asar mazmuni bo'yicha savol-javob;
- c) asar lug'ati ustida ishlash;
- d) nazariy ma'lumotlar bilan tanishtirish.

Kirish so'z o'qituvchining yangi mavzuni tushuntirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Chunki kirish so'zi orqali o'qituvchida ilk taassurot uyg'onadi. O'qituvchining kirish so'zi qisqa, emotsional-ekspressiv bo'yoqdorlikka ega hamda aniq maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Masalan: "Alpomish" dostonida o'zbek xalqining azal imon-e'tiqod, or-nomus va yurt birligi yo'lida o'zini ayamasi yorqin aks ettirilgan. Siz dostonni o'qib, o'ziga unashtirilgan qizning qalmoqlar orasida talash, yurtdoshlarini begonalarga xor bo'lmasligi uchun jonini tikkan Alpomish Yaratganga imon keltirgani va unga do'st tutingani uchun Hakimbekning yonida o'zining insofsiz yaqinlari hamda qarindoshlariga qarshi kurashgan Qorajon insoniy fazilatlari bilan ko'pchilik erkaklardan baland tura oladigan Oybachin va Qaldirg'och timsollari millatimizga xos yuksak insoniy sifatlarni aks ettirganligini ko'rasiz"

Suhbat usuli adabiyot darslarida eng ko'p qo'llaniladigan usul. Suhbat jarayonida o'quvchilar o'qituvchi tomonidan tuzilgan savollarga javob berishadi. Suhbatga tayyorgarlik jarayonida o'qituvchi quyidagilarga e'tibor berish kerak:

- savollar 1 xil xarakterda bo'lishi mumkin emas;
- har bir savol aniq maqsadga qaratilgan bo'lishi lozim;
- savollar ketma-ketligi bir-birini to'ldirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Savollar:

1. Hakimbekka 7 yoshida Alpomish deb ot qo'yilishining sabablari? (Alpinbiydan qolgan 14 botmon yoyini ko'taradi,shu yoy bilan o'q uzib Asqar tog'ining katta cho'qqilarini yulib o'tadi)
2. Dostonda Ko'kaldosh tomonidan Barchinoyga qanday ta'riflar beriladi? (Bu o'zbekning qizining dami baland ekan)
3. Dostonda Qo'shquloqning obrazi qanday tasvirlanadi? (Shomurti shoxalab har yoqga ketgan ichida chichqonlar bolalab yotgan)
4. Barchin turmushga chiqish uchun qanday shartlar qo'yadi? ("Poyga qilaman,otini o'zdirganga tegaman. Kurashda alplarning barini yiqqanga tegaman. Yoy tortishsa,yoyi sinmay qolganga tegaman. Ming qadamdan tanga pulni urganga tegaman")

Tuzilgan savollar asardagi voqealar ketma-ketligiga mos bo'lishi zarur. Javob berish jarayonida o'quvchilar asarni qayta hikoyalab berishadi.

Dostonini o'qitishda "Sharhlab o'qish" metodidan ham foydalanib dars o'tishimiz mumkin. Sharhlab o'qish metodi-o'qituvchining faoliyatidan kelib chiqqan holda nomlangan. O'qituvchining sharhlab o'qishi bu matnni o'qish jarayonida izohtalab joylarni alohida sharhlash,tushuntirib berish metodi hisoblanib, mazkur metodni M.Ridmikova, G.Belenskiy, M.Shneyerson, I.Stirkas kabi olimlar ishlab chiqqan. Sharhlab o'qishga tayyorgarlikda o'qituvchi asarni o'rganishga qanday tayyorgarlik ko'rsa,shu ishni bajaradi ya'ni o'quvchilarning kognitiv,emotsional,lug'at ustidagi ishlarni bajarishga tayyorlaydi.

Asarni o'qitishda lug'at bilan ishlash ham alohida ahamiyat kasb etadi. Lug'atlarga e'tibor qaratamiz:

Paygabet-bosag'a,eshikka yaqin joy

Burum-soch o'rimi

Narmoda-erkak-urg'ochiligi noma'lum odam,xunasa,gey

Poyim-fahm,ma'no

Chuyda-bo'yin sirtidagi yo'g'on tomir

Suqsur-makiyon o'rdak

Moya-urg'ochi tuya

Tabla-ot boylanadigan joy va h.k

F.Buslayevning fikriga ko'ra o'quvchi mustaqil o'qigandan so'ng adabiyot nazariyasini o'rganishi kerak. Asar bilan tanishilgandan so'ng o'quvchiga nazariy ma'lumot beriladi. Shundan kelib chiqib doston haqida quyidagi nazariy ma'lumotlarni o'quvchilarga o'rgatish mumkin:

"Olimlar XIX asr oxiridan XX asrning ikkinchi yarmiga qadar o'zbek baxshilari tomonidan kuylangan 150 ga yaqin doston borligini aniqlashgan va variantlari bilan qo'shib hisoblaganda, ulardan 400 tacha doston yozib olingan. Folklorchi olimlarning aytishlaricha, "Alpomish"ning 40 dan ortiq yozib olingan nusxasi bor. Xalq dostonlari olimlar tomonidan quyidagi turlarga ajratilgan:

1. Qahramonlik dostonlari.
2. Jangnoma dostonlar.
3. Romantik dostonlar.
4. Tarixiy dostonlar.

5. Kitobiy dostonlar.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, maktablarda xalq dostonlari, badiiy va lirik asarlar bilan ishlash bilan ishlash sezilarli darajada sust. Biz buni amaliyot davrimizda kuzatdik. Bizning fikrimizcha, darslik ustida ishlash jarayonida o'qituvchi va o'quvchi hamkorlikda ish olib borishi lozim. Yuqorida sanab o'tgan usullarimiz orqali o'quvchining fikrlash, bog'lanishli nutqi va bilimlarni tajribada qo'llash qobiliyatini shakllantirishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. 9-sinf Adabiyot. 2019
2. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2-х т. Т. 1. – М.: Народное образование, 2005.
3. В. То'xliyev. O'zbek adabiyoti o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. "Yangi asr avlodi", T.:2006, 182 b.

Boshlang'ich sinflarda “Tarbiya” fanini o'qitishda ijodiy topshiriqlarning o'rni va ahamiyati

Azimova K.K.

Buxoro davlat

pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodiy topshiriqlarini mustaqil bajara olishi, ayniqsa Tarbiya darslarida bu topshiriqlarning o'rni va ahamiyati haqida atroflicha fikr mulohazalar yuritilgan.

Tayanch atamalar: O'quvchi, tarbiya, ko'nikma, yosh o'quvchi, topshiriq, maktab, ijod, manaviy tarbiya, mushohada, maslahat, baho, maqsad.

Аннотация: В данной статье рассматривается способность учащихся начальных классов к самостоятельному выполнению творческих заданий, особенности роли и значения этих заданий на занятиях по обучению.

Ключевые слова: Ученик, образование, мастерство, юный ученик, задание, школа, творчество, духовное воспитание, наблюдение, совет, оценка, цель.

Abstract: In this article, the ability of elementary school students to independently complete their creative tasks, especially the role and importance of these tasks in education classes, is discussed.

Basic terms: Student, education, skill, young student, assignment, school, creativity, spiritual education, observation, advice, assessment, goal.

O'quv topshiriqlari mazmun, funksiyalariga ko'ra keng hodisa bo'lib, o'quv topshiriqlarining quyidagicha tiplari qayd etilgan: o'quv materialini o'rganishga tayyorlovchi, o'quv materialini bevosita o'rganishga daxldor, o'quv materialini mustahkamlashga aloqador o'quv topshiriqlari. Zero, ular o'quv faoliyatini amalga oshirish vositalari - bilish faoliyatiga mansub ijodiy topshiriqlardir.

Ijodiy topshiriqlar bolalar tafakkuriga mo'ljallangan vazifalar bo'lib, bilish faoliyatini amalga oshirish yo'li bilan hal etiladi. Ular o'quv materiali doirasida tashkil qilinadi. Ularni bajarish jarayoni bolalarning amaliy faoliyatidan

Г.Муҳамеджонова	ОНА ТИЛИ ДАРСЛАРИДА ЎҚУВЧИЛАР НУТҚИНИ ЎСТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН УСУЛЛАРИ	314
S.Usmonova Sh.Maqudova	INGLIZ TILI DARSLARIDA URF-ODATLARNI O'QITISH TAMOYILLARI	317
Q.Yusupov	BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	321
F.Ubaydullayeva	HOZIRGI O'ZBEK ADABIY TILI BIRINCHI DARAJASI LEKSIK ASOSINI YARATISH MEZONLARI	324
H.Ibragimova	FILOLOG TALABALARNING NUTQIY KOMPETENSIYALARINI O'STIRISHDAGI MUAMMOLAR	327
Z.Murtazoyeva	BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA MILLIY VA UMUMMADANIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA HADISLARNING O'RNI	330
D.Nasriyeva	FILOLOGIYA FANLARINI O'QITISHDA O'QUVCHILARNI MUSTAQIL FIKRLASHGA O'RGATISH	335
U.Jumanazarova, G.Ro'zimurodova	9-SINF O'QUVCHILARIGA "ALPOMISH" DOSTONINI O'QITISH METODIKASI	340
K.Azimova	BOSHLANG'ICH SINFLARDA "TARBIYA" FANINI O'QITISHDA IJODIY TOPSHIRIQLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	342
Sh.Dushatova, D.To'lqinboyeva	TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARINING O'RNI	345
N.Hamroyeva, Z.Jahonqulova	BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHDA BADIY ADABIYOTNING AHAMIYATI	347
M.Turayeva, A.Muydinova	ADABIYOT FANINI O'QITISHDA UMUMIY O'RTA TA'LIMDAGI MUAMMOLAR	350
Y.Jovliyeva	ODIL YOQUBOVNING "ULUG'BEK XAZINASI" ROMANINI ADABIYOT DARSLARIDA O'QITISH METODLARI	354
Б.Қаршиева	ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎРГАТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ПАРАДИГМАСИ АҲАМИЯТИ ВА ЙЎНАЛИШИ	356
Sh.Dushatova M.Abdukarimova	CHET TILLARINI O'RGANISHDA SO'Z YODLASHNING SAMARALI USULLARI	359
A.Obidova S.Shermamatova	COMPARATIVE COMMENTS ON BRITISH AND AMERICAN ENGLISH OPTIONS	362
L.Rayimqulova	FEATURES OF THE ROLE PLAY TECHNIQUE	364